

Grieks

Examen VWO

Voorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

20 | **00**

Tijdvak 2
Woensdag 21 juni
13.30–16.30 uur

Tekstboekje

Tekst 1

De bode is aan het woord en brengt verslag uit over wat hij heeft gezien in de bergen:

754 Bode Zij sleurden kinderen uit hun huizen. Alles wat zij meenamen op hun schouders, brons of ijzer, bleef vanzelf liggen zonder dat ze riemen gebruikten. Zij droegen vuur op hun haar, maar het verbrandde hen niet. De bewoners van de dorpen grepen woedend naar de wapens, om zich te verzetten tegen de plunderende Bakchanten. Dit schouwspel was verschrikkelijk, koning. De punt van hun lans verwondde de vrouwen niet. Maar zij gebruikten met succes hun thyrsos als speer: ze dreven de bewoners zelfs op de vlucht, zowel vrouwen als mannen, ongetwijfeld met behulp van een van de goden. Hierna keerden zij terug naar de plek waar de god voor hen bronnen had laten ontspringen. Zij veegden het bloed af en de slangen likten de druppels van hun wangen. Geef deze god dus toegang tot de stad, wie hij ook is, meester, want hij is een grote god, in alles, maar vooral in dit opzicht: hij heeft, naar men zegt, de pijnstillende wijnstok aan de stervelingen gegeven. Wanneer er geen wijn meer is, valt er niets meer te genieten voor de mensen, zelfs niet van de liefde.

775 Xo. ταρβῶ μὲν εἰπεῖν τοὺς λόγους ἔλευθέρους
776 πρὸς τὸν τύραννον, ἀλλ' ὅμως εἰρήσεται·
777 Διόνυσος ἦσσαν οὐδενὸς θεῶν ἔφν.
778 Πε. ἤδη τόδ' ἐγγὺς ὥστε πῦρ ὑφάπτεται
779 ὕβρισμα βακχῶν, ψόγος ἐς Ἑλληνας μέγας.
780 ἀλλ' οὐκ ὀκνεῖν δεῖ· στεῖχ' ἐπ' Ἡλέκτρας ἰὼν
781 πύλας· κέλευε πάντας ἀσπιδηφόρους
782 ἵππων τ' ἀπαντᾶν ταχυπόδων ἐπεμβάτας
783 πέλτας θ' ὅσοι πάλλουσι καὶ τόξων χερσὶ
784 ψάλλουσι νευράς, ὡς ἐπιστρατεύσομεν
785 βάκχαισιν· οὐ γὰρ ἀλλ' ὑπερβάλλει τάδε,
786 εἰ πρὸς γυναικῶν πεισόμεσθ' ἂ πάσχομεν.
787 Δι. πείθη μὲν οὐδέν, τῶν ἐμῶν λόγων κλύων,
788 Πενθεῦ· κακῶς δὲ πρὸς σέθεν πάσχων ὅμως
789 οὐ φημι χρῆναί σ' ὄπλ' ἐπαίρεσθαι θεῶ,
790 ἀλλ' ἠσυχάζειν· Βρόμιος οὐκ ἀνέξεται
791 κινοῦντα βάκχας <σ> εὐίων ὄρων ἄπο.
792 Πε. οὐ μὴ φρενώσεις μ', ἀλλὰ δέσμιος φυγῶν
793 σῶση τόδ'; ἢ σοὶ πάλιν ἀναστρέψω δίκην;
794 Δι. θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον ἢ θυμούμενος
795 πρὸς κέτρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῶ.
796 Πε. θύσω, φόνον γε θῆλυν, ὥσπερ ἄξιαί,
797 πολὺν ταράξας ἐν Κιθαιρῶνος πτυχαῖς.
798 Δι. φεύξεσθε πάντες· καὶ τόδ' αἰσχροῦν, ἀσπίδας
799 θύρσοισι βακχῶν ἐκτρέπειν χαλκηλάτους.
800 Πε. ἀπόρω γε τῷδε συμπεπλέγμεθα ξένω,
801 ὃς οὔτε πάσχων οὔτε δρῶν σιγήσεται.
802 Δι. ὦ τῶν, ἔτ' ἔστιν εὔ καταστήσαι τάδε.
803 Πε. τί δρῶντα; δουλεύοντα δουλείαις ἐμαῖς;

- 804 Δι. ἐγὼ γυναῖκας δεῦρ' ὄπλων ἄξω δίχα.
 805 Πε. οἴμοι· τόδ' ἤδη δόλοιν ἔς με μηχανᾶ.
 806 Δι. ποῖόν τι, σῶσαί σ' εἰ θέλω τέχναις ἐμαῖς;
 807 Πε. ζυνέθεσθε κοινῇ τάδ', ἵνα βακχεύητ' ἀεὶ.
 808 Δι. καὶ μὴν ζυνεθέμην — τοῦτό γ' ἔστι — τῷ θεῷ.

—
 —
 —
 Euripides, *Bakchai*, 754-808

Tekst 2

Agave komt het toneel op met in haar handen het hoofd van Pentheus.

- 1200 Χο. δεῖξόν νυν, ᾧ τάλαινα, σὴν νικηφόρον
 1201 ἄστοῖσιν ἄγραν ἦν φέρουσ' ἐλήλυθας
 1202 Αγ. ᾧ καλλίπυργον ἄστῳ Θηβαίας χθονὸς
 1203 ναίοντες, ἔλθεθ' ὡς ἴδητε τήνδ' ἄγραν,
 1204 Κάδμου θυγατέρες θηρὸς ἦν ἠγρεύσαμεν,
 1205 οὐκ ἀγκυλητοῖς Θεσσαλῶν στοχάσμασιν,
 1206 οὐ δικτύοισιν, ἀλλὰ λευκοπήχεσι
 1207 χειρῶν ἀκμαῖσιν. κᾶτα κομπάζειν χρεῶν
 1208 καὶ λογχοποιῶν ὄργανα κτᾶσθαι μάτην;
 1209 ἡμεῖς δέ γ' αὐτῇ χειρὶ τόνδε θ' εἵλομεν,
 1210 χωρὶς τε θηρὸς ἄρθρα διεφορήσαμεν.
 1211 ποῦ μοι πατήρ ὁ πρέσβυς; ἐλθέτω πέλας.
 1212 Πενθέυς τ' ἐμὸς παῖς ποῦ σιν; αἰρέσθω λαβῶν
 1213 πηκτῶν πρὸς οἴκους κλιμάκων προσαμβάσεις,
 1214 ὡς πασσαλεύση κροᾶτα τριγλύφοις τόδε
 1215 λέοντος ὃν πάρεμι θηράσασ' ἐγώ.
 1216 Κα. ἔπεσθέ μοι φέροντες ἄθλιον βᾶρος
 1217 Πενθέως, ἔπεσθε, πρόσπολοι, δόμων πάρος,
 1218 οὗ σῶμα μοχθῶν μυριοῖς ζητήμασιν
 1219 φέρω τόδ', εὐρῶν ἐν Κιθαιρῶνος πτυχαῖς
 1220 διασπαρακτόν, κοῦδὲν ἐν ταῦτῳ πέδῳ
 1221 λαβῶν, ἐν ὕλῃ κείμενον δυσσευρέτῳ.
 1222 ἦκουσα γάρ του θυγατέρων τολμήματα,
 1223 ἦδη κατ' ἄστῳ τειχέων ἔσω βεβῶς
 1224 σὺν τῷ γέροντι Τειρεσίᾳ Βακχῶν πάρα·
 1225 πάλιν δὲ κάμψας εἰς ὄρος κομίζομαι
 1226 τὸν κατθανόντα παῖδα Μαινάδων ὕπο.
 1227 καὶ τὴν μὲν Ἀκτέων' Ἀρισταίῳ ποτὲ
 1228 τεκοῦσαν εἶδον Αὐτρονόην Ἰνώ θ' ἅμα

1229 ἔτ' ἀμφὶ δρυμοὺς οἰστροπλήγας ἀθλίας,
 1230 τὴν δ' εἶπέ τις μοι δεῦρο βακχείῳ ποδὶ
 1231 στείχειν Ἀγαύην, οὐδ' ἄκραντ' ἠκούσαμεν·
 1232 λεύσσω γὰρ αὐτήν, ὄψιν οὐκ εὐδαίμονα.
 1233 **Αγ.** πάτερ, μέγιστον κομπάσαι πάρεστί σοι,
 1234 πάντων ἀρίστας θυγατέρας σπεῖραι μακροῦ
 1235 θνητῶν· ἀπάσας εἶπον, ἐξόχως δ' ἐμέ,
 1236 ἢ τὰς παρ' ἰστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας
 1237 ἐς μείζον' ἦκω, θῆρας ἀγρεύειν χεροῖν.
 1238 φέρω δ' ἐν ὠλέναισιν, ὡς ὄρᾳς, τάδε
 1239 λαβοῦσα τὰριστεῖα, σοῖσι πρὸς δόμοις
 1240 ὡς ἀγκρεμασθῆ· σὺ δέ, πάτερ, δέξαι χεροῖν·
 1241 γαυρούμενος δὲ τοῖς ἐμοῖς ἀγρεύμασιν
 1242 κάλει φίλους ἐς δαῖτα· μακάριος γὰρ εἶ,
 1243 μακάριος, ἡμῶν τοιάδ' ἐξεργασμένων.
 1244 **Κα.** ὦ πένθος οὐ μετρητὸν οὐδ' οἶόν τ' ἰδεῖν,
 1245 φόνον ταλαίνας χερσὶν ἐξεργασμένων.
 1246 καλὸν τὸ θῦμα καταβαλοῦσα δαίμοσιν
 1247 ἐπὶ δαῖτα Θήβας τάσδε κἀμὲ παρακαλεῖς.
 1248 οἴμοι κακῶν μὲν πρῶτα σῶν, ἔπειτ' ἐμῶν·
 1249 ὡς ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐνδίκως μὲν, ἀλλ' ἄγαν,
 1250 Βρόμιος ἀναξ ἀπώλεσ' οἰκείος γεγώς.

Euripides, Bakchai, 1200-1250

Tekst 3

Uit een Griekse hymne op Dionysos uit ca 500 na Chr.:

1 Laat ons bezingen de vorst, euoi-roepminnaar, de in de dij genaaide,
 2 weelderig gelokte, bewoner van het platteland, bezongene, met zijn stralende gedaante,
 3 zoon van Zeus, tweemaal geboren, dithyrambusgeboren, Dionysos,
 4 Euios, schoongelokte, brenger van de wijnstok, feeststoetformeerder,
 5 mildgezinde, op drinken verzotte, zoetgevooisde, voor de gek-houder,
 6 driftkop, sterk van geestkracht, bergman, over de bergen dwalende,
 7 gelukgever, stierblikkige, zeeroverdoder, lichtgeraakte,
 8 dol op wilde dieren, huiveringwekkende, graag lachende, vagebonderende

*Anonymus, Hymne op Dionysos, Anthologia Palatina
 Vertaling J.D.P. Warners en L.Ph. Rank*

Tekst 4

Een van de romanfiguren uit Vestdijks roman *De Verminkte Apollo* was oog in oog komen te staan met de Bakchanten.

1 In hinderlaag had hij toegezien hoe bij het draagbare altaar, waarnaast de Gemaskerde
2 prijkte als bloedrode dwerg, dieren werden verscheurd en leeggezogen. Statige vrouwen
3 met ringen en parelsnoeren krabden elkaar in het gezicht om het bezit van een jonge vos.
4 Snuiten van statige bokken werden geduwd tussen zware, met wijn bevlekte borsten. De
5 bokken werden gestreeld, gezoogd, aleer zij stierven.

—
—
—
Vestdijk, De verminkte Apollo

Tekst 5

1 Een van de romanfiguren uit Donna Tartts roman *De Verborgen Geschiedenis* vertelt hoe
2 tijdens een nachtelijke bijeenkomst een groepje studenten onder invloed van drank een
3 man heeft vermoord, die toevallig getuige was van het drinkgelag.

4 „Charles herinnert zich dat hij me bij het lijk zag staan. Maar hij zegt dat hij zich ook
5 herinnert met iets te hebben geworsteld, dat hij uit alle macht trok en dat het plotseling tot
6 hem doordrong dat hij aan iemands arm stond te rukken terwijl hij zich met zijn voet
7 schrap zette in de oksel. En Francis, tja, dat weet ik niet. Elke keer dat je met hem praat
8 herinnert hij zich iets anders.”

—
—
—
Donna Tartt, De verborgen geschiedenis.

Tekst 6

In een recensie van de *Bakchai* van Euripides, opgevoerd door Toneelgroep Amsterdam, staat:

1 (De) bewegingen (van de acteurs) hebben vaak een komisch effect: als twee oude
2 mannen wankelend besluiten tot een dansje of wanneer Dionysus Pentheus in
3 vrouwenkleren steekt. Die grappige momenten steken scherp af bij de gewelddadige
4 inhoud. Pentheus, de koning van Thebe, weigert Dionysus te vereren. De godheid laat dat
5 niet op zich zitten en verschijnt in de gedaante van een mens om Pentheus mores te leren.

6 De koning volhardt in zijn hoogmoed, neemt de godheid in zijn woede zelfs gevangen,
7 maar zijn nieuwsgierigheid wint. Hij wil die uitzinnige vrouwen wel eens zien. Dionysus
8 helpt hem aan vrouwenkleren en lokt hem mee. Maar Pentheus krijgt zijn trekken thuis.
9 Zodra ze zien wie ze voor zich hebben, scheuren de extatische vrouwen hem aan stukken,
10 zijn eigen moeder voorop.

—
—
—
De Volkskrant, 23 november 1998

Tekst 7

Het Griekse leger ligt al geruime tijd bij Aulis om naar Troje over te steken, maar de godin Artemis zorgt voor onophoudelijke tegenwind. Om haar te verzoenen moet Iphigeneia, Agamemnons oudste dochter, aan haar geofferd worden. Agamemnon laat daarom zijn dochter halen, zogenaamd voor een huwelijk.

Het leger wacht vol spanning haar komst af. Dan stuift een bode het legerkamp binnen en meldt:

414 ᾠ Πανελλήνων ἀναξ,
415 Ἀγάμεμνον, ἦκω παῖδά σοι τὴν σὴν ἄγων,
416 ἦν Ἰφιγένειαν ὠνόμαζες ἐν δόμοις.
417 Μήτηρ δ' ὄμαρτεῖ, σῆς Κλυταιμνήστρας δέμας,
418 καὶ παῖς Ὀρέστης, ὧς σφε τερφθεῖς ἰδών,
419 χρόνον παλαιὸν δωμάτων ἔκδημος ὢν.
420 Ἄλλ' ὧς μακρὰν ἔτεινον, εὖρυτον παρὰ
421 κρήνην ἀναψύχουσι θηλύπουν βάσιν,
422 αὐταί, τε πῶλοί τ' ἔξ δὲ λειμώνων χλόην
423 καθεῖμεν αὐτάς, ὧς βορᾶς γευσαίαιτο.
424 Ἐγὼ δὲ πρόδρομος σῆς παρασκευῆς χάριν
425 ἦκω· πέπυσται γὰρ στρατός — ταχεῖα γὰρ
426 διῆξε φήμη — παῖδα σὴν ἀφιγμένην.
427 Πᾶς δ' ἔξ θέαν ὄμιλος ἔρχεται δρόμῳ,
428 σὴν παῖδ' ὅπως ἴδωσιν· οἱ δ' εὐδαίμονες
429 ἐν πᾶσι κλεινοὶ καὶ περίβλεπτοι βροτοῖς.
430 Λέγουσι δ'· “Υμέναιός τις ἢ τί πράσσεται;
431 ἢ πόθον ἔχων θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἀναξ
432 ἐκόμισε παῖδα;” Τῶν δ' ἂν ἦκουσας τάδε·
433 “Ἀρτέμιδι προτελίζουσι τὴν νεάνίδα,
434 Αὐλίδος ἀνάσση. Τίς νιν ἄξεταί ποτε;”

Euripides, Iphigeneia in Aulis, 414-434

regel 414	Πανέλληνες de gezamenlijke Grieken
regel 417	ὄμαρτέω meekomen σῆς Κλυταιμνήστρας δέμας uw echtgenote Klytaimnestra
regel 418	σφε = αὐτούς τέρπομαι <i>Aoristus</i> ἐτέρφθην zich verheugen
regel 419	παλαιός lang ἔκδημος + <i>genitivus</i> weg van
regel 420	ὧς omdat μακρὰν τείνω een lange reis maken εὖρυτος helder stromen
regel 421	ἀναψύχω verfrissend θηλύπους βάσις vrouwenvoeten
regel 422	ἢ πῶλος paard λειμών λειμῶνος weide ἢ χλόη het groen

- regel 423 **καθεῖμεν** wij hebben gedreven
αὐτάς *Bedoeld worden de paarden.*
ἡ βορά voedsel
γεύσαιτο = γεύσαιντο; γεύομαι + *genitivus* genieten van
- regel 424 **ὁ πρόδρομος** bode
σῆς παρασκευῆς χάριν om u voor te bereiden
- regel 425 **πέπυσται** *Perfectum* van **πυνθάνομαι**.
- regel 426 **διάπτω** zich verspreiden
- regel 427 **ἡ θέα** schouwspel
δρόμῳ in looppas
- regel 428 **οἱ εὐδαίμονες** edelen
- regel 429 **ἐν πάσι** *Verbinden met* **βροτοῖς**.
κλεινός beroemd
περίβλεπτος bewonderd
- regel 430 **Ἰμέναιός τις ἢ τί πράσσειται;** Gaat het om een huwelijk of wat is er anders aan de hand?
- regel 431 **ὁ πόθος** verlangen
- regel 432 **κομίζω** laten komen
Τῶν δ' ἄν ἤκουσας τάδε Maar van anderen had je het volgende kunnen horen:
- regel 433 **προτελίζω** + *dativus* vóór het huwelijk wijden aan
ἡ νεᾶνις νεάνιδος jong meisje
- regel 434 **ἄγομαι** + *accusativus* trouwen met

Einde